

Klokkenluiden is besmettelijk!

De oprichting van het Zwols klokkenluidersgilde St. Michaël

Bert Dijkink

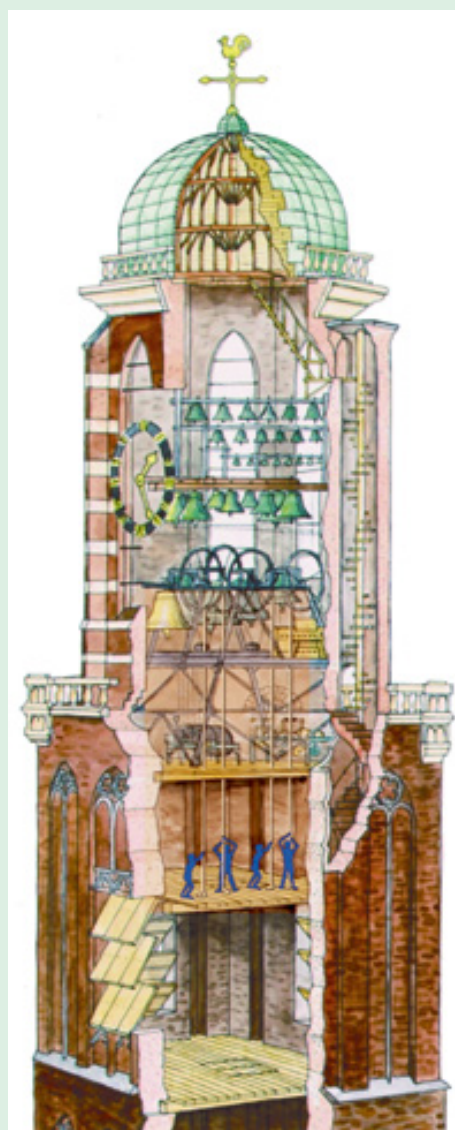
Het aantal klokkenluidersgilden dat plaatselijk de klokken handmatig luidt neemt de laatste jaren gestaag toe. Zwolle is een recent voorbeeld. Hoe dat in zijn werk is gegaan vertelt Bert Dijkink, medeoprichter van het Zwolse gilde.

De oude hanzestad Zwolle heeft sinds september 2018 in navolging van veel (historische) steden nu ook een klokkenluidersgilde. De eerste aanzet daartoe is gegeven door het Zwols middeleeuws genootschap 'het St. Michaëls-gilde' dat sinds het jaar 2000 in Zwolle actief is.

Dit gilde heeft als doelstelling de Zwolse cultuurhistorie, in de breedste zin van het woord, in stand te houden en te versterken. Het gilde organiseert daartoe regelmatig rondleidingen en doet mee aan voorstellingen in middeleeuwse kledij bij jaarmarkten, festijnen en ommegangen. Ook ontwikkelt het gilde met enige regelmaat nieuwe initiatieven. Vanuit deze achtergrond was Bert Dijkink als coördinator van het St. Michaëls-gilde in 2014 zeer geïnteresseerd in de oprichting van het klokkenluidersgilde 'Geert van Wou' in de buurstad van Zwolle, Kampen. Samen met Bert meldden zich in dat jaar nog 5 belangstellende Zwollenaren aan als aspirant-luider bij het Kamper klokkenluidersgilde.

Besmettelijk

In de jaren die hierop volgden, deden de Zwollenaren in Kampen de nodige kennis en ervaring in het luidklokkenwereldje op.

Doorkijkje in de Peperbus (tekening Bert Dijkink)

In oktober 2016 werd in goed overleg met het bestuur van het Kamper klokkenluidersgilde het idee opgevat om het Zwolse gemeentebestuur te benaderen met het verzoek om ook de luidklokken van de Zwolse Onze Lieve Vrouwetoren, beter bekend als de ‘Peperbus’, geschikt te maken voor handmatig luiden.

Dit verzoek werd door Hette Meijering en Bert Dijkink als respectievelijk voorzitter en secretaris van het Kamper klokkenluidersgilde bij de gemeente Zwolle in een verkennend gesprek mondeling toegelicht. Dit leidde ertoe dat enkele Zwolse gemeenteambtenaren een bezoek brachten aan de luidzolder van de Kamper Bovenkerktoren. Ze lieten zich graag informeren over de constructie en de techniek van een hand-luidinstallatie. Ook kregen ze uitleg over het functioneren van een klokkenluidersgilde, uiteraard gevolgd door een korte luiddemonstratie.

Verkenning en overleg

Nadat dit eerste contact met de gemeente Zwolle in een heel positieve sfeer was verlopen, volgde er een lange tijd van overleg waarin allerlei verschillende aspecten van het klokkenluiden werden besproken en vastgelegd, onderwerpen als kosten, techniek, procedures, communicatie, aansprakelijkheid en veiligheid. Tenslotte werd Simon Laudy van Klokken- en Kunstgieterij Reiderland in de zomer van 2018 door de gemeente Zwolle uitgenodigd om een plan van aanpak en een offerte te presenteren voor het geschikt maken van de Peperbus voor handmatig luiden.

In augustus 2018 ging de gemeente Zwolle akkoord met de technische aanpassing van het luidsysteem van de Peperbustoren ten behoeve van het handmatig luiden van de vier luidklokken.

Dit maakte de weg vrij voor de oprichting van een klokkenluidersgilde in de Zwolse Peperbustoren. Wel werd van de Zwolse luiders verwacht dat zij hiertoe een officiële

stichting zouden oprichten en dat de Zwolse klokkenluiders zelf voor fondsenwerving zouden zorgen.

‘Senkrecht’ naar beneden

In diezelfde augustusmaand werd de Stichting ‘het Zwols klokkenluidersgilde St. Michaël’ officieel opgericht. Omdat de aartsengel Michaël al eeuwen beschermengel van de stad Zwolle is, meenden de Zwolse klokkenluiders zijn naam aan het gilde te moeten verbinden. Op donderdag 9 augustus 2018 werden door klokkengieter Simon Laudy en Merijn Klugkist de vier luidtouwen door drie zoldervloeren gevoerd tot op de luidzolder. Het was best lastig om de kabels en touwen zoveel mogelijk ‘senkrecht’, zoals Simon het uitdrukte, naar beneden te leiden doordat de oude speeltrommel en het torenuurwerk behoorlijk in de weg stonden.

De gemeente Zwolle kreeg ondertussen ook de smaak te pakken en stelde het nieuwbakken gilde voor een nieuwe uitdaging. De afdeling Monumentenzorg van de gemeente liet weten het zeer op prijs te stellen als het gilde vóór de Open Monumentendag op 8 september 2018 alles gereed zou kunnen hebben zodat de klokken op die dag voor de eerste keer in haar recente geschiedenis handmatig geluid zouden kunnen worden. Het nieuw gevormde gildebestuur had echter voldoende vertrouwen in het halen van deze deadline zodat de uitnodigingen voor de genodigden om de eerste luiding vanaf de Peperbus bij te wonen de deur uit konden.

De eerste luiding

Onder de genodigden die op 8 september de 196 treden naar de luidzolder beklommen waren medewerkers van de gemeente Zwolle (Monumentenzorg, Onroerend Goed, Techniek en Onderhoud) en vertegenwoordigers van de drie sponsors. Ook waren er leden van het parochiebestuur en het pastoraal

team van de Onze Lieve Vrouwebasiliek, de kerk waarmee de toren een onlosmakelijk bouwkundig geheel vormt.

Op zaterdagmorgen 8 september 2018 om 09.50 uur stonden op de luidzolder op 43 meter hoogte de vier luiders, hun luidmeester en de genodigden in gespannen afwachting klaar om, direct nadat de slagen van 10 uur zouden hebben geklonken, de vier klokken in beweging te brengen. Als ereluder was Hette Meijering uitgenodigd, die als voorzitter van het Kamper Klokkenluidersgilde de Zwollenaren zoveel ondersteuning had gegeven.

Nadat de laatste klanken van de 10-uurslagen waren weggestorven waren alle ogen gericht op de jongste luidster Angelique Walsweer, die op aanwijzing van luidmeester Bert Dijkink de Antoniusklok in beweging bracht. Daarna volgden de Christoffelklok, de Mariaklok en tenslotte de Michaëlklok.

Na afloop werd onder een warm applaus met een glaasje bubbels feestelijk getoost op deze eerste luiding. De voldoening over deze eerste goed klinkende luiding was duidelijk van de gezichten van de genodigden af te lezen; Zwolle was een welluidende stad geworden! Het Zwols klokkenluidersgilde heeft momenteel twaalf actieve luiders (m/v), drie luidmeesters en een driekoppig bestuur, bestaande uit Bert Dijkink (voorzitter), Jos Mulder (secretaris) en Harry Vrieling (penningmeester).

De Onze Lieve Vrouwetoren (Peperbus) in Zwolle

De 75 meter hoge Onze Lieve Vrouwetoren, zoals de toren eigenlijk heet, is de klokken-toren van de Basiliek Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming. De titel 'basilica minor' (kleine basiliek) is in 1999 ontvangen van paus Johannes Paulus II ter gelegenheid van het 600-jarig bestaan. De toren is sinds de Franse tijd eigendom van de gemeente Zwolle.

Beiaard

De Peperbus bezit een Taylor-beiaard uit 1930 met 51 klokken. Vier hiervan worden ook gebruikt als luidklok. De oudste klok die deel uitmaakt van de beiaard is van de hand van de wereldberoemde klokkengieter Geert van Wou. Hij plaatste deze Mariaklok in 1484 met 5 andere luidklokken. Deze andere Van Wouklokken zijn in de loop der eeuwen verdwenen. In 1714 werd een luidklok toegevoegd door Albert Grave en Claes van Noorden uit Amsterdam. Deze klok is ook nog aanwezig in de beiaard en fungeert nu ook als luidklok.

Tot de grote restauratie in de 60-er jaren van de vorige eeuw konden de vier luidklokken met de hand geluid worden. Tijdens de restauratie is men, geheel naar de geest van die tijd, overgegaan op elektrisch luiden. De vier luidklokken hadden geen namen. Nu ze opnieuw handmatig geluid worden, heeft het Gilde besloten ze een naam te geven en daarvoor geput uit de geschiedenis van de kerk en van de stad.

De nieuwe namen

Sint Michaël

Michaël

Basisklok C1

Gegoten in 1714 door Claes Noorden en Jan Albert de Grave

Diameter 158 cm, gewicht ca. 2200 kg

Sint Michaël is de stadspatroon van Zwolle. Hij staat linksonder op het St. Michaëlsklokje (1683) in de Grote of St Michaëlskerk in Zwolle. Hij slaat met zijn zwaard de uren op het enig overgebleven klokje van de in 1669 door de bliksem verwoeste 115 meter hoge St. Michaëlstoren.

Maria

Luidklok F1

Gegoten in 1929 door John Taylor & Co

Diameter 115 cm, gewicht ca. 900 kg

De Onze Lieve Vrouwebasiliek, waar de toren bij hoort, is gewijd aan Maria. Hier is zij afgebeeld op een gewelfschildering in de 15e-eeuwse Broerenkerk in Zwolle, thans boekhandel Waanders in de Broeren.

Onze Lieve Vrouwe

Christoffel

Luidklok G1

Gegoten in 1933 door John Taylor & Co

Diameter 102 cm, gewicht ca. 650 kg

De klok is aangebracht ter gelegenheid van de aanleg van de brug over de IJssel bij Zwolle in 1933. De klok draagt daarom de naam van

de legendarische veerman Christoforus die het Christuskind op zijn schouder naar de overkant van de rivier bracht. Het opschrift op de klok luidt: *'Het klokkenspel waarvan ik deel uitmaak, klonk voor het eerst over Zwolle op den dag der openstelling van de (IJssel)brug.'*

Sint Christoffel, gewelfschildering in de 15e-eeuwse Broerenkerk in Zwolle

Antonius (of Poortklok)

Luidklok A1

Gegoten in 1929 door John Taylor & Co

Diameter 90 cm, gewicht ca. 450 kg

St. Antonius Abt heeft ook een bijzondere plaats in de Onze Lieve Vrouwebasiliek. Hij is een van de vele pestheiligen die aangeroepen werden als de pest heerste. Hij wordt altijd afgebeeld met een varken en een bel (klok). Hier is hij afgebeeld op een gewelfschildering in de Broerenkerk. 🏰

Sint Antonius Abt